

Toon respect, maar alleen voor wie geweld afwijst

Amitai Etzioni

Hoogleraar sociologie aan The George Washington University. Auteur van 'De nieuwe gulden regel' (deze week verschenen), 'The monochrome society' en 'The common good'. Inspirator van premier Balkenende.

Drie suggesties om rellen te voorkomen, van een socioloog die veertig jaar de Amerikaanse steden heeft gevolgd.

1 MAAK HET STAATSBURGERSCHAP AFHANKELIJK VAN EEN ZINNIGE TOETSING

Geen andere buitenlanders dan aantoonbaar serieuze asielzoekers hebben het recht om in uw land te verblijven. Het lidmaatschap van een gemeenschap is een privilege dat moet worden verdiend; het mag niet zomaar worden verstrekt. Men mag van immigranten verwachten dat zij leren wat inheemse kin-

deren op school leren alvorens feitelijk staatsburgers te worden. Daartoe behoren de taal of talen van het land; toewijding aan de kernwaarden die de identiteit van een natie bepalen; inzicht in hoe de samenleving functioneert; eerbied voor de wet; hevige afkeer van geweld. Immigranten die zich deze begrippen niet eigen maken, zou het staatsburgerschap moeten worden geweigerd. Als zij gewelddadige misdrijven plegen (daaronder kan ook deelname aan rellen vallen) zouden zij zonder nodeloos uitstel het land uit moeten worden gezet.

Een simpele Jip-en-Janneke-toetsing, zoals het Verenigd Koninkrijk onlangs heeft ingevoerd, is niet voldoende. Wanneer anderszids, zoals in sommige Zwitserse kantons, de toetsing zo streng is dat immigranten feitelijk geen kans hebben om ervoor te slagen, gaat een belangrijke prikkel om een respectabel lid van de maatschappij te worden verloren.

2 CABRINI-GREEN-ACHTIGE PROJECTEN MOETEN WORDEN OPGEBLAZEN

Cabrini-Green was een Amerikaanse woonwijk in Chicago, die exemplarisch is geworden voor de jammerlijke dwaling om grote aantallen leden van de lagere klassen in flatgebouwen bij elkaar te zetten. Alle pogingen om te voorko-

men dat deze projecten broeinesten van geweld werden, zijn mislukt. De laatste jaren zijn deze gebouwen en die in soortgelijke wijken in steden als Boston en Denver, gesloopt en zijn de inwoners elders ondergebracht. Sociologen hebben geconstateerd dat aan de ontwrichtende cultuur van deze getto's een einde kwam, nadat de vroegere inwoners waren verspreid over nieuwe wijken met veelal gemengde inkomens, waar banen beschikbaar waren en waar een niet-gewelddadige cultuur heerste. Velen, maar zeker niet allen, gingen een degelijker leven leiden wanneer zij eenmaal een eigen onderdak moesten zoeken en zich aan de regels van de huisbaas moesten houden. (Zij betaalden de huur veelal met door de overheid verstrekte bonnen.) In de beste gevallen werden zij zelf eigenaar van bescheiden wooneenheden. De flats zijn letterlijk opgeblazen. Hierin zou Europa het Amerikaanse voorbeeld moeten volgen.

3 TOON RESPECT

Je hoort tegenwoordig nogal eens dat het goed zou zijn om de gemeenschappen waaruit de reischoppers afkomstig zijn, te helpen met banen, onderwijs, sociale gerechtigheid en, zoals ik daarnet

al aanduidde, betere huisvesting. Wacht niet ademloos af totdat dit gebeurt, want dan ziet u straks blauw. Deze programma's zijn zeer kostbaar, zijn niet in een vloek en een zucht te realiseren, en stuiten vaak op politieke moeilijkheden. Al snel zul je mensen horen klagen: waarom krijgen de reischoppers wel banen en wij niet? Het scheppen van nieuwe banen is erg duur, niet? Gaat u straks snijden in uitkeringen en regels waar wij, hardwerkende burgers, van profiteren, om meer banen te scheppen voor de immigranten?

Begrijp me niet verkeerd. Ik ben helemaal voor sociale gerechtigheid, maar laten wij de betrokken minderheden in-tussen iets geven dat niet zo duur is, dat betrekkelijk snel kan worden gerealiseerd en waarvan uit onderzoek is gebleken dat ze het waarderen: respect. Laten wij hen niet tegemoet treden als gespuis, maar als medemensen die er door omstandigheden slecht voorstaan, maar die toch ook kinderen van God zijn, of die, als u het liever in wereldlijke zin formuleert, recht hebben op fundamentele menselijke waardigheid.

De beste gelegenheid om respect te tonen is wanneer je elkaar van mens tot mens tegenkomt bij de kruidenier, in de metro of op het werk. Wij moeten minderheden ook de gelegenheid geven om de symbolen van hun subcultuur en hun

godsdienst zonder meer naast de oude te tonen. Hoofddoekjes op scholen en in gerechtshoven en dergelijke zullen niet het kwalijke effect hebben dat er vaak aan wordt toegeschreven, maar zullen het gevoel van vele moslims dat zij buitengesloten zijn, verminderen. Het is ook goed om vertegenwoordigers van die gemeenschap een plaats te geven bij openbare rituelen en bijeenkomsten.

Het tonen van respect herinnert aan een belangrijke les die in Frankrijk is geleerd: toen de Franse regering voor het eerst aanvaardde dat federe etnische minderheden recht heeft op afzonderlijke vertegenwoordiging, en een raad van islamitische leiders instelde, ging zij uit van de naïeve veronderstelling dat de ene moslim net zo goed is als de andere, en werden veel extremisten opgenomen in de raad.

Wij dienen onze deuren, rituelen en raden open te stellen voor nieuwe gezichten en stemmen – maar alleen voor hen die, ongeacht hun verdere opvattingen, geweld afzweren. De bereidheid van mensen om hun grieven te uiten met politieke middelen – waaronder vreedzame demonstraties en stakingen – en niet met geweld, dat is de onaan-tastbare minimumeis die moet worden gesteld voor het staatsburgerschap, voor deelname aan sociale programma's, en voor respect.